

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

4-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 5/4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Abduraxmonov Mirsaid Muzaffarovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARINING HUQUQIY ASOSLARI YARATILISHI	10-16
<i>Atamuratova Dilafroz</i> TURKISTON VAQTLI MATBUOTI TARIXI: XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARI	17-22
<i>Abdushukurova Iqbol</i> TARIXIY KVESTLARNI TASHKIL QILISH USULLARI	23-27
<i>Redjapov Doniyor</i> JANUBIY OROLBO'YI AHOLISI HARBIY SAN'ATINING TARIXIY ILDIZLARI XUSUSIDA	28-31
<i>Sultanov Samandar</i> QUYI ZARAFSHON VODIYSI GEOGRAFIK XUSUSIYATI: PALEOEKOLOGIYASI JARAYONLARIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	32-35
<i>Matyakubov G'ayrat</i> XORAZM VOHASIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY VA ETNIK-MADANIY MUNOSABATLAR RIVOJLANISHIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR (XIII-XV ASRLAR).....	36-39
<i>Eshkuvatov Muhammad Keldiyor o'g'li</i> MARKAZIY OSIYO BOZORLARI (XIX ASR YEVROPALIK SAYYOHLAR NIGOHIDA)	40-45
<i>G'aniyev Mirjalol</i> QADIMGI TURKLARDA IJTIMOIIY HAYOT	46-51

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullaev Altinbek</i> KORXONALARDA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRARISH LOYIHASI BOSH BYUDJETINING METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52-66
<i>Latipov Ashur Ali, Umarova Muzira</i> INVESTITSIYA STRATEGIYASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	67-71
<i>Rustamova Sayyora</i> STRATEGIK BOSHQARUV-RAQOBAT USTUNLIGINING ASOSI	72-77
<i>Буранова Лола, Арипова Азиза</i> РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТА ДОСУДЕБНОГО РАЗРЕШЕНИЯ НАЛОГОВЫХ СПОРОВ	78-87
<i>Maxkamov Navruzjon Tuxtamishovich</i> KORXONALAR BOSHQARUVIDA "YASHIL" IQTISODIYOT TAMOIYLLARINI QO'LLASH AHAMIYATI	88-94

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Saidov Hakim G'afurovich</i> TALABALARNI HARBIY VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH – DAVLAT SIYOSATI DARAJASIDA	95-98
<i>Kadirova Ziyoda</i> ILMIY IJODNING IJTIMOIIY, MADANIY VA TARIXIY O'LCAMLARI	99-104

<i>Muzaffarov Navruzxon Baxronovich</i> SHAYX XUDOYDOD VALINING INSON VA OLAM MUNOSABATLARIGA OID QARASHLARINING FALSAFIY TAHLILI	105-108
<i>Raxmatova Mexrinoz Majitovna</i> YOSHLAR MA'NAVIY SALOHİYATINI YUKSALTIRISH BORASIDAGI DAVLAT SIYOSATINING NAZARIY-HUQUQIY VA FALSAFIY ASOSLARI	109-113
<i>Karimova Lola Muzafarovna</i> IJTIMOIY MOBILLIK NAZARIYASIGA YONDASHUVLARNING TARIXIY TAHLILI	114-119
<i>Jumayeva Shahlo Suyunovna</i> JAN POL SARTRNING EKZISTENSIAL FALSAFASIDA ERKINLIK VA YOLG'IZLIK MASALALARINI YORITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	120-125
<i>Djurayev G'olib</i> JAN POL SARTR VA ALBER KAMYU FALSAFIY QARARSHLARIDA ERKINLIK MASALASI	126-130
<i>Rajabov O'tkirjon</i> KONSENSUS MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHDA "TEMUR TUZUKLARI" ASARINING AHAMIYATI	131-134
<i>Bekmuhammadova Sabrina Ismoil qizi</i> GENDER ZO'RAVONLIGIGA QARSHI KURASH CHORALARI	135-139
<i>Xudoykulov Azamat, Beshimova Aziza</i> MA'NAVIY BARKAMOL INSON TUSHUNCHASI VA UNING MOHIYATI	140-144

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abduganiyeva Djamila Rustamovna</i> MACHINE TRANSLATION POST-EDITING THROUGH A HERMENEUTIC LENS	145-151
<i>Murtazayeva Xadicha</i> INGLIZ VA O'ZBEK TIBBIY TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI	152-155
<i>Несунбаева Саодатхан</i> ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕДАЧИ АМЕРИКАНСКИХ ДИАЛЕКТИЗМОВ И ПРОСТОРЕЧИЙ В РУССКИХ ПЕРЕВОДАХ "ТОМА СОЙЕРА"	156-160
<i>Axmedjanova Farida, Toirova Shohida</i> XX ASRDA AYOL OBRAZINING SHAKLLANISHI VA TARAQQIYOTI	161-165
<i>O'rinova Shoxsanamxon Nosirjon qizi</i> TAHDID NUTQIY AKTLARI: LINGVOPRAGMATIK TAHLIL VA MENASIV KOMMUNIKATSIYA XUSUSIYATLARI	166-170

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salaev Nodirbek</i> PENITENSIAR TIZIM VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI O'RNI	171-178
<i>Турсунов Ойбек Батирович</i> МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОТРУДНИЧЕСТВА ГОСУДАРСТВ РЕГИОНА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	179-184
<i>Xakimova Inobatxon</i> XOTIN-QIZLAR HUQUQLARINING XALQARO HUQUQ DOIRASIDA SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI	185-191

<i>Мардонов Амиржон Шерзод угли</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПРИ ПРИМЕНЕНИИ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СИСТЕМЕ БАНКОВСКОГО СКОРИНГА	192-202
<i>Jonuzoqova Yulduz Izzatulla qizi</i> AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SOHASIDAGI TRANSMILLIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA KONVENSSIONAL VA INSTITUTIONAL MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	203-207
<i>Xolmo'minov Shavkat Jumaevich</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI HUQUQIY TA'MINLASH SOHASIDAGI MUHIM TASHABBUSLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	208-215
<i>Khudayberganova Nigina To'liqin qizi</i> THE NOTION AND CODIFICATION OF THE LAW ON SPECIAL MISSIONS IN INTERNATIONAL LAW	216-221
<i>Саидов Бобур Бахромжонович</i> МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В ВОПРОСАХ ИНТЕРНЕТ-ЮРИСДИКЦИИ: ТЕНДЕНЦИИ УНИФИКАЦИИ ПРАВОВЫХ НОРМ И ПЕРСПЕКТИВЫ УЧАСТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В ГЛОБАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМАХ РЕГУЛИРОВАНИЯ ...	222-229
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI DALILLARNI TO'PLASH VA TAHLIL QILISHDA INTERPOL VA EUROPOL TAJIRIBASI: O'ZBEKISTON UCHUN AMALIY AHAMIYATI	230-236
<i>Qilichova Kamola Luqmonxon qizi</i> DINIY MAZMUNDAGI MATERIALLARNI QONUNGA XILOF RAVISHDA TAYYORLASH, SAQLASH, OLIB KIRISH VA TARQATISH JINOYATLARINING YURIDIK TARKIB BELGILARI	237-248
<i>Shagilov Pulatbek Koptleuovich</i> BEZORILIKNING VIRTUAL YUZI: HUQUQIY BAHOLASH VA JAVOBGARLIK MASALALARI	249-256
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Imomov Sirojiddin Ilxomovich</i> SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA KASBIY-PEDAGOGIK TA'MINOTINING AHAMIYATI	257-263
<i>Khayrova Madina Rasimovna</i> NATYURMORT JANRIDA ISHLAGAN RASSOMLAR ASARLARINING REKONSTRUKTIV TAHLILI	264-269
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MAKTABGACHA YOSHDA NUTQ RIVOJI BOSQICHLARI	270-273
<i>Xudaykulova Shaxlo Mamaniyozovna</i> AXLOQIY RIVOJLANISH VA NEYROPEDAGOGIK USULLARNING O'ZARO TA'SIRI	274-278
<i>Shakirova Dildora Abdumalikovna</i> NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI XORIJIY VA MILLIY TAJRIBA ASOSIDA BAHOLASH	279-285
<i>Djurayeva Nargis Narkulovna</i> TABIY FANLAR DARSLARINI TASHKIL ETISHDA INTENSIV METODLARNING QO'LLANILISHI	286-290

Baltayeva Ma'mura, Davletova Bikajon

MEDIA LITERACY TEACHING METHODOLOGY	291-294
---	---------

Received: 05 May 2025
Accepted: 15 May 2025
Published: 30 May 2025

Article / Original Paper

IMPORTANT INITIATIVES IN THE SPHERE OF LEGAL PROTECTION OF ENVIRONMENTAL SAFETY AND ISSUES OF THEIR IMPROVEMENT

Khalmuminov Shavkat Dzhumaevich

Independent applicant of the department
"Environmental Law"

Tashkent State Law University

E-mail: savkatholmuminov@gmail.com

Abstract. In the context of modern climate change, important initiatives in the field of legal protection of environmental safety are of particular importance; large projects are being implemented to introduce the principles of a "green economy", "green" energy, "Green space", national project, "smart" agriculture, which play an important role in the socio-economic development of our country. The article examines significant initiatives in the field of legal support for environmental safety and issues of their improvement, analyzes the legal nature and current state of legal regulation of related relations.

Keywords: environmental safety, environment, climate change, green spaces, green economy, environmental pollution, greenhouse gases, Aral Sea disaster, green surfaces.

EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI HUQUQIY TA'MINLASH SOHASIDAGI MUHIM TASHABBUSLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Xolmo'minov Shavkat Jumaevich

Toshkent davlat yuridik universiteti

"Ekologiya huquqi" kafedrası

mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Bugungi iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash sohasidagi muhim tashabbuslar alohida ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutuvchi "yashil iqtisodiyot", "yashil" energetika, "Yashil makon" umummilliy loyihasi, "aqli" qishloq xo'jaligi tamoyillarini amaliyotga joriy etish bo'yicha yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Maqolada ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash sohasidagi muhim tashabbuslar va ularni takomillashtirish masalalari o'rganilib, unga oid munosabatlarni huquqiy tartibga solishning yuridik tabiati va hozirgi holati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: ekologik xavfsizlik, atrof-muhit, iqlim o'zgarishi, yashil makon, yashil iqtisodiyot, ekologik ifloslanish, issiqxona gazlari, Orol dengizi fojiasi, yashil qoplamalar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI4Y2025N33>

Kirish. Iqlim o'zgarishlari sharoitida aholining qulay atrof muhitda yashashi va ekologik xavfsizlikni ta'minlash oldimizda turgan eng dolzarb masalalardan biridir. So'nggi yillarda atrof muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikning oldini olish masalalariga mamlakatimizda jiddiy e'tibor qaratilmoqda. Zero, fuqarolarning munosib atrof muhitga bo'lgan huquqlari ta'minlanmasdan turib ularning salomatligi va ijtimoiy barqarorligini ta'minlash o'ta imkonsiz vaziyatga sabab bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisning 20-noyabr 2024-yilda bo'lib o'tgan majlisida **2025-yilni O'zbekistonda “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili”**[1] deb e'lon qilganligi ham betakror ahamiyatga ega bo'lib, mazkur tashabbus, bevosita **“Atrof-muhitni asrash”, “ekologik xavfsizlikni ta'minlash”, “globallashuv” va “yashil” iqtisodiyot** talablarini o'zida mujassam etadi.

Shunday ekan mamlakatimizda ekologik vaziyat va atrof muhit holatini yaxshilash, mavjud muammolarni bartaraf etish, salbiy ta'sirlarning oldini olib ekologik xavfsizlikni ta'minlash masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Xalqimizning xohish-istaklari asosida qabul qilingan O'zbekiston Respublikasining Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi muqaddimasidagi “mamlakatimizning bebaho tabiiy boyliklarini ko'paytirishga, hozirgi va kelajak avlodlar uchun asrab-avaylashga hamda atrof muhit musaffoligini saqlashga astoydil ahd qilib...”[2] degan jumlar ham bu borada mamlakatimiz o'zining aniq va mustahkam pozitsiyasiga ega ekanligini anglatadi. Bundan tashqari Bosh Qomusimizda ekologik xavfsizlikni ta'minlash maqsadida, ijtimoiy, iqtisodiy huquqlar qatori “ekologik huquq” tushunchasi ham kiritilganligi xalqaro andozalarga mos jarayondir.

Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktyabrdagi “2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi farmoni[3]bu sohada tub burilish yasaganligi ma'lumdir.

E'tiborli tomoni shundaki, 2002-yili Yoxanesburgda (VSUR 2002) Barqaror rivojlanish bo'yicha o'tkazilgan Butunjahon sammitida “Siyosiy deklaratsiya” va “Barqaror rivojlanish bo'yicha oliy darajada Butun jahon uchrashuvlar qarorlarini bajarilish rejasi”[4] qabul qilinib bu sohada bir qator yangi vazifalarni qo'ygan edi.

Ma'lumki, 2023-yilning 6-noyabrdan 18-noyabrga qadar Misrning Sharm-ed-Sheyx shahrida BMT Iqlim o'zgarishlari to'g'risidagi Hadli konvensiyasi doirasida SOR27 sammiti bo'lib o'tdi[5]. Bugun jahon hamjamiyati iqlim o'zgarishini insoniyat oldida turgan eng jiddiy muammolardan biri deb tan olinmoqda va o'z vaqtida bu borada choralar qabul qilmaslik va atmosferada issiqxona gazlari miqdorini bundan keyin ham ko'payishi oldindan bashorat qilib bo'lmaydigan oqibatlariga olib kelishi mumkinligi haqida mutaxassislar tomonidan ogohlantirilmoqda.

Iqlim o'zgarishi bilan bog'liq o'sib borayotgan global tahdidlarga kompleks javob qaytarish maqsadida Parij Bitimi qabul ham qabul qilindi. Yangi kelishuvning asosiy qirralaridan biri rivojlangan davlatlar bilan bir qatorda rivojlanayotgan davlatlar ham tashlanmalar miqdorini kamaytirish majburiyatini olishi belgilab qo'yildi. Kelishuvning asosiy maqsadi issiqxona gazlari tashlanmalarini sezilarli darajada kamaytirib, sayyoramizda global isishni industrial rivojlanish davridagi o'rtacha haroratga nisbatan selsiy shkalasi bo'yicha 1,5-2 gradus chegarasida ushlab turishga erishishdan iborat. Mutaxassislarning fikrlariga ko'ra, agar bu amalga oshirilmasa, sayyoramiz yildan yilga ko'proq keskin iqlim o'zgarishlariga duchor bo'ladi.

2017-yil 19-aprelida BMT ning Nyu-Yorkdagi Bosh qarorgohida O'zbekiston Parij Bitimini imzolagan edi[6]. Bitimni imzolash uchun BMT Iqlim o'zgarishlari to'g'risidagi Hadli Konvensiyasi kotibiyatiga issiqxona gazlar tashlanmalaridagi milliy miqyosda belgilanadigan hissasini kamaytirish to'g'risida hujjat taqdim etildi. Mazkur bitim 2018-yili 3-oktyabrda ratifikatsiya qilinib, 2030-yilgacha uzoq muddatli istiqbolda O'zbekiston Respublikasi iqlim

o'zgarishiga qarshi kurash chora va harakatlarni kuchaytirishni-2030-yilga kelib issiqxona gazlari solishtirma tashlanmalarini 2010-yildagi darajaga nisbatan yalpi ichki mahsulot birligiga 10 foizga qisqartirishni rejalashtirgan edi. 2021-yil noyabr oyida Glazgo shahrida o'tkazilgan BMT Iqlim o'zgarishlari to'g'risidagi Hadli Konvensiyasining 26-yig'ilishida milliy delegatsiyamiz tomonidan bu ko'rsatkichni 35 foizgacha belgilanganligi ma'lum qilindi. Darhaqiqat, iqlim o'zgarishi, suv resurslarining taqchilligi, cho'llanish, biologik xilma-xillikning qisqarishi kabi ekologik muammolar kuchayayotgani ertangi taraqqiyotga jiddiy raxna solmoqda. Shu bois atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiatdan oqilona foydalanish, ekologik muammolarni hal etish har qachongidan ham dolzarb vazifaga aylanib bormoqda.

Muhokama. Iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash tushunchasi va uni huquqiy ta'minlash masalasida, olimlar bir qator yo'nalishlarni belgilaydilar. Kundalik hayotda ishlatiladigan terminlardan farqli o'laroq, noyuridik ilmiy adabiyotlarda ekologik xavfsizlik atamasining maxsus tushunchasi mavjud.

Uning ko'pchilik mualliflar tomonidan ma'qullangan noyuridik ilmiy tushunchasi "Ekologiya. Ensiklopedicheskiy slovar"da berilgan. Ushbu ta'rifga ko'ra, ekologik xavfsizlik-bu inson, jamiyat va atrof muhitning eng muhim hayotiy manfaatlariga zarar yetkazuvchi xavfdan himoyalanganlik holatidir. Ushbu xavf tabiatga zararli va texnogen ta'sirlar hamda ekologik huquqbuzarliklar natijasida vujudga keladi[7].

D.J.Markovich fikriga ko'ra, "tabiat-jamiyat" munosabatlaridagi **birinchi**, davrda-inson tabiatni o'zgartiradi va yangi "sun'iy tabiatni" yaratadi, lekin tabiatga qaram bo'ladi. **Ikkinchi**, davrda-inson o'zini tabiat hukmdori hisoblab, undan cheksiz foydalanish mumkin, deb biladi. Bu davr o'z ichiga keyingi uch asrni oladi. **Uchinchi**-hozirgi davr bo'lib, inson tabiatni shunday o'zgartiradiki, natijada bu o'zgarish, nafaqat ekologik ziddiyatlarni, balki ular orqali ijtimoiy-siyosiy muammolarni keskinlashtirib yuborishi mumkin[8].

G.P.Serov fikricha, ekologik xavfsizlik "himoyalangan tabiat obyektlari tomonidan bo'ladigan xavfdan shaxsning, aholining, hududning, sanoat va tabiat obyektlarining himoyalanganlik holatidir"[9].

N.A.Geyt fanda ekologik xavfsizlikning tor doirada berilgan tushunchasini ham uchratishimiz mumkin, unga ko'ra ekologik xavfsizlik deganda "texnogen halokatlarning oldini olish, tabiiy ofatlar oqibatlarini bartaraf etish" tushuniladi[10].

Yu.Ye.Vinokurov tomonidan ekologik xavfsizlikka juda ixcham, lekin shu bilan birga, ilmiy asosga ega izoh berilgan, unga ko'ra ekologik xavfsizlik-bu antropogen faoliyat (halokat, mudofaa va boshqalar) amalga oshirilish chog'ida ifloslangan tabiiy obyektlardan, shuningdek tabiat hodisalari va tabiiy ofatlardan keladigan xatarlardan hayot uchun muhim ekoxavfsiz obyektlarining (shaxs, aholi, hudud) muhofaza qilinganlik holatidir[11].

Fikrimizcha, ekologik xavfsizlikning noyuridik ma'nodagi tushunchasini oddiy qilib tushuntiradigan bo'lsak, ushbu iboralarning o'zidan ko'rinib turibdiki, bu yerda u atrof tabiiy muhit (ekologiya) sifati buzilishining inson va jamiyatga yetkazishi mumkin bo'lgan xavf-xatardan himoyalanganligini anglatadi. Boshqacha qilib aytganda, ekologik xavfsizlik-atrof tabiiy muhit (ekologiya) obyektlarining xavfli tarzda sifati buzilishining, agar shunday xavf vujudga kelgan bo'lsa, odamlarga, jamiyatga, ayrim hududlarga salbiy ta'sirining oldini olishga qaratilgan faoliyatdir.

Ilmiy usul va materiallar. Yuqoridagilar asosida, maqolada, iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlashning ilmiy-nazariy jihatlarini, qonunchilik

asoslari va bu sohadagi o'zaro xalqaro hamkorlik kelishuvlari, hamda kelajakdagi istiqbollari imkon doirasida yoritib berilgan.

Ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash sohasidagi muhim tashabbuslar va ularni takomillashtirish masalalari mavzuni tadqiq qilish va uni kengroq o'rganish jarayonida:

birinchidan-iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni ta'minlashning huquqiy asoslarini o'rganib chiqishda imkon beradigan empirik metodlarga alohida e'tibor berildi;

ikkinchidan-BMTning Konvensiyalari boshqa mamlakatlarning qonunchiligida ekologik xavfsizlikni ta'minlashning huquqiy asoslarini nazariy va amaliyotidagi tajribalarini o'rganib chiqish imkoniyatini beradigan tarixiy metod usullaridan foydalanildi;

uchinchidan-ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash borasidagi xalqaro qonunchilikdagi ushbu soha qonunlarini qiyoslash metodlaridan foydalanildi. Umuman olganda mazkur maqolada umumlashtirish, tarixiylik, analiz va sintez, qiyosiy-huquqiy usul, tahlil, sintez, kuzatish, taqqoslash, induksiya va deduksiya kabi ilmiy tadqiqot metodlaridan foydalanish muammoni kengroq tahlil qilishga yordam berdi.

Shuningdek, ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash sohasidagi qonunchilikni takomillashtirishda xorijiy mamlakatlarning qonunchilik tajribasini o'rganish ham muhim ahamiyat kasb etishi o'rganildi.

Jumladan, Yevropa davlatlaridan avvalambor, **Fransiyaning** ekologik xavfsizlikni ta'minlash borasidagi, tajribasi alohida ahamiyatga ega bo'lib, uning Ekologiya kodeksini[12] ishlab chiqish tajribasi o'ta muhimdir.

Ekologik xavfsizlikni huquqiy tartibga solish sohasidagi munosabatlarni mujassamlashda **Kot d'Ivuar** Respublikasida 1996-yil 3-oktyabrda qabul qilingan **Atrof muhit kodeksi**[13]ning ahamiyati katta bo'lib, 6-bo'lim va 113- moddadan tashkil topganligi ham e'tiborga loyiqdir.

Ekologik xavfsizlikni ta'minlash va ekologik qonunchilikni kodifikatsiyalash bo'yicha, **Shvetsiya** jahonda muayyan tajribaga ega. Xususan, Shvetsiyada Atrof muhit kodeksi 1999-yil 1 yanvardan kuchga kirgan. U shved mutaxassislari tomonidan atrof tabiiy muhit to'g'risidagi qonunchilik doirasini cheklangan darajada belgilab beradigan yaxlit zamonaviy hujjat sifatida tavsiflanadi[14].

Tahlil natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, O'zbekistonning ekologik xavfsizlik sohasida olib borayotgan siyosati respublika taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etib, xalqaro andozalarga mos va zamonaviy talablarga javob beradigan sifat ko'rsatkichlariga ega deb baholash mumkin.

Natijalar. Mamlakatimizda davlat va jamiyat qurilishi sohasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning yangi bosqichida bunday global ekologik muammolarning oldini olish, barqaror rivojlanishga erishishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu borada yurtboshimiz tomonidan ilgari surilayotgan konstruktiv takliflar hamda tashabbuslar nafaqat mamlakatimizda balki xalqaro jamoatchilik tomonidan ham katta qiziqish bildirilib, e'tirof etilishi jahonshumul ahamiyatga egadir.

Joriy yil iyul oyida Qirg'izistonda o'tkazilgan Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining to'rtinchi maslahat uchrashuvida davlatimiz rahbari tomonidan ilgari surilgan taklif, ya'ni "Markaziy Osiyo davlatlari uchun **"yashil" kun tartibi**" dasturi qabul qilindi[15].

Iqlim o'zgarishlarining oldini olish va unga moslashishga yo'naltirilgan ushbu dastur iqtisodiyotni is gazidan holi qilish bo'yicha xalqaro majburiyatlarni bajarish, muqobil energetika, jumladan suv, quyosh va shamoldan elektr olishni jadal rivojlantirish, elektr

energiyasini o'zaro yetkazib berishni tashkil etish, suv tejaydigan va ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etish, shuningdek suv resurslaridan oqilona foydalanish masalalariga qaratilganligi bilan o'ta muhimdir.

Shuningdek, xalqaro diplomatiya markaziga aylanib borayotgan Samarqand shahrida sentyabr oyida o'tkazilgan Shanxay hamkorlik tashkilotiga a'zo davlatlar rahbarlari kengashining majlisida davlatimiz rahbari tomonidan "Shanxay hamkorlik tashkiloti Iqlim kengashi"ni tuzish, oktyabr oyida o'tkazilgan Osiyoda hamkorlik va ishonch choralari bo'yicha kengashning VI sammitida "Yashil Osiyo" konseptual dasturlari doirasida doimiy ekspert maslahatlashuvlarini yo'lga qo'yish tashabbuslari ham ilgari surildi.

Shu o'rinda Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan Turkiy davlatlar tashkilotining Samarqand sammiti doirasida tashkilotga a'zo va kuzatuvchi davlatlarda bir vaqtning o'zida daraxt ekish marosimi ham bo'lib o'tdi. Turkiy sivilizatsiya poytaxti deb e'lon qilingan-Samarqandning Registon maydonida davlat rahbarlari shaxsiy namuna ko'rsatganliklarini alohida ta'kidlash lozim[16].

Darhaqiqat, so'nggi yillarda atrof muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholi salomatligini saqlash sohasida bir qator muhim normativ-huquqiy hujjatlar ham qabul qilindi.

Milliy manfaatlardan kelib chiqqan holda umumbashariy muammolarga kompleks yondashish, aholi salomatligi va genofondiga ziyon yetkazadigan mavjud ekologik muammolarni bartaraf etish, ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish, shahar va tumanlarda ekologik ahvolni yaxshilash, **"Yashil makon"** umummilliy loyihasini amalga oshirish 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilandi[17].

Mazkur maqsadlarning amaliyotga tatbiq etilishi mavjud ekologik muammolarni hal etilishi bilan bir qatorda mintaqamizdagi ekologik barqarorlikni ta'minlash uchun xizmat qiladi va ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlashga yordam beradi.

Shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi[18], O'zbekiston Respublikasi suv xo'jaligini rivojlantirishning 2020-2030-yillarga mo'ljallangan konsepsiyasi[19], 2019-2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi[20], O'zbekiston Respublikasida o'rmon xo'jaligi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi[21]sohani rivojlantirishda asosiy dasturilamal bo'lib, ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash sohasidagi global iqlim o'zgarishlarini oldini olishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

So'nggi yillarda mamlakatimizda atrof muhitni muhofaza qilish, aholi salomatligini saqlash, ekologik xavfsizlikni ta'minlash yuzasidan amalga oshirilayotgan ishlarga e'tibor yanada kuchaydi. Shu jumladan, iqlim o'zgarishlarini oldini olish va unga moslashish bo'yicha qator amaliy ishlar amalga oshirilganligi ham o'ta ijobiy hol bo'lib,yana bir qator masalalarga e'tibor berish maqsadga muvofiqdir.

Birinchidan, sohaga oid yangi normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi."Suv kodeksi", "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida"gi, "Yer qa'ri to'g'risida"gi, "Gidrometeorologiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonunlari, shular jumlasidandir. Ehtimol kelajakda, O'zbekiston Respublikasining **"Ekologik xavfsizlik to'g'risida"gi** qonunini ishlab chiqish ham ijobiy natija berishi mumkin.

Ikkinchidan, mintaqamizda iqlim o'zgarishlariga sabab bo'luvchi omillaridan biri Orol dengizi fojiasi oqibatlarini yumshatish, Orolning qurigan tubida o'rmonlashtirish ishlarini amalga oshirish, Orolbo'yi hududi aholisi farovonligini oshirish bo'yicha Yurtboshimiz tashabbuslari bilan ulkan ishlar amalga oshirilmoqda va bir qator huquqiy chora tadbirlar belgilanmoqda. Birgina misol, so'nggi 4 yil davomida Orolning qurigan tubida qariyb 1,7 mln gektardan ortiq maydonga saksovul, cherkas va boshqa sho'rga va qurg'oqchilikka chidamli o'simlik urug'lari sepildi va ko'chatlari ekildi. Ushbu hududlarda cho'l o'simliklaridan "yashil qoplamalar"-himoya o'rmonzorlari barpo etish ishlarining olib borilishi o'z navbatida Orol dengizining suvi qurigan tubidan ko'tarilayotgan qum, tuz va chang zarrachalarining salbiy ta'sirini kamaytirish, global iqlim o'zgarishlari va Orol dengizi qurishining qishloq xo'jaligi rivojlanishi hamda aholining hayoti va faoliyatiga salbiy ta'sirini yanada yumshatish imkonini beradi. Bu masalada, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 24-sentyabr, PQ-338-sonli "Chang bo'ronlariga qarshi kurashish va atmosfera havosi sifatini yaxshilash bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi[22] qarori o'ta muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Unga asosan, O'zbekiston Respublikasida chang bo'ronlariga qarshi kurashish va ularning oqibatlarini yumshatish bo'yicha 2024-2030-yillarga mo'ljallangan Milliy Dastur qabul qilinganligi muhim ahamiyatga ega.

Uchinchidan, Davlatimiz rahbari tashabbusi bilan mamlakatimizda keng ko'lamda amalga oshirilayotgan **"Yashil makon"** umummilliy loyihasi doirasida keyingi besh yilda 1 mlrd. daraxt va buta ko'chatlarini ekilishi ham shaharlarimizga, mahallalarimizga fayz bag'ishlovchi yashillikka burkangan yangi yashil hududlar barpo etilishi bilan birga, yurtimiz iqlimini mo'tadil saqlashga, pirovardida ona tabiatimizni asrash, aholimiz salomatligini yaxshilash, xalqimizning farovonligini ta'minlashga xizmat qilishi xalqaro andozalarga mosligi o'ta muhimdir.

To'rtinchidan, ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash va suv resurslarining taqchilligini oldini olish borasida ham mamlakatimizda aniq chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, birgina 2021-yilning o'zida 433 ming gektardan ortiq maydonda suv tejovchi texnologiyalar joriy etilgan bo'lsa, joriy yilda 478 ming gektarda shunday texnologiyalar joriy etish hisobiga 534 mln kub metr suvni iqtisod qilish belgilangan. Bu o'z navbatida mavjud suv resurslaridan oqilona foydalanish bilan bir qatorda yetishtirilayotgan qishloq xo'jaligi mahsulotlari tannarxining pasayishiga ham xizmat qiladi.

Beshinchidan, iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutuvchi "yashil iqtisodiyot", "yashil" energetika, "aqlli" qishloq xo'jaligi tamoyillarini amaliyotga joriy etish bo'yicha yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Birlashgan Arab Amirliklarining "Masdar" kompaniyasi tomonidan Navoiy viloyatining Tomdi tumanida umumiy qiymati 600 million dollarni tashkil etuvchi, 2024 yil yakuniga qadar ishga tushirilishi rejalashtirilgan quvvati 500 MVt bo'lgan shamol elektr stansiyasi qurilyapti. Mega loyihani amalga oshirilishi natijasida yiliga 1 milliard 800 million kVt/soat elektr energiyasi ishlab chiqariladi. Buning natijasida yiliga 540 million kub/metr tabiiy gaz tejalishiga erishiladi hamda atmosferaga 720 ming tonna zararli gazlar chiqishining oldi olinadi.

Jumladan, 2026-yilga borib O'zbekistonda quyosh va shamol elektr stansiyalarining umumiy quvvatini 8000 MVtga yetkazish ko'zda tutilmoqda. Bu o'z navbatida mamlakatimiz

aholisi va iqtisodiyot tarmoqlarining elektr energiyaga bo'lgan ehtiyojini ta'minlashni yanada yaxshilanishiga imkoniyat yaratish bilan bir qatorda mintaqada energetik barqarorlikni ta'minlashga hamda respublikamizning Iqlim o'zgarishlari bo'yicha Parij bitimi doirasida olgan majburiyatlari ijrosini va ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlashga xizmat qiladi.

Oltinchidan, atmosfera havosini ifloslanishini oldini olishda ekologik toza transport vositalari miqdorini oshirish, yoqilg'i sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish ishlari amalga oshirilmoqda. Jumladan, Toshkent shahrida elektrobuslarning harakati yo'lga qo'yilganligi va tramvay liniyalarini qayta tiklash ishlarini olib borilayotganligi ham betakror ahamiyat kasb etadi.

Xullas, iqlim o'zgarishlari sharoitida ekologik xavfsizlikni huquqiy ta'minlash, global tusdagi ekologik muammolarni bartaraf etishda ekologik innovatsiyalarni joriy etish, ekologik toza, energiya samarador va resurstejamkor loyihalarni amalga oshirish, **“yashil iqtisodiyot”ni** amaliyotga tatbiq etish, mamlakatimizning ekologik xavfsizligi va barqarorligini ta'minlash, iqlim o'zgarishlariga moslashish imkonini berish bilan bir qatorda iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlanishiga, aholi farovonligini yanada oshishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev Oliy Majlisning 20 noyabr 2024 yilda bo'lib o'tgan majlisidagi nutqi. // <https://sputniknews.uz/20241120/atrof-muhit-yashil-iqtisodiyot-mirziyoev-2025-yil-nom-46708639.html>
2. O'zbekiston Respublikasining Yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi. Toshkent, "O'zbekiston", 2023
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 30 oktabrdagi "2030 yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni. // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 31.10.2019 y., 06/19/5863/3979-son
4. Доклад Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию Йоханнесбург, Южная Африка, 26-августа-4 сентября 2002 года. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n02/636/95/pdf/n0263695.pdf>
5. 2023 yilning 6 noyabrdan 18 noyabrga qadar Misrning Sharm-ed-Sheyx shahrida BMT Iqlim o'zgarishlari to'g'risidagi Hadli konvensiyasi doirasida SOR27 sammiti qabul qilindi. <https://www.google.com/search?q=6-TYUNSbU-&sourceid=chrome&ie=UTF-8>
6. 2017 yil 19 aprel BMTning Nyu-Yorkdagi Bosh qarorgohida O'zbekiston Parij Bitimi <https://aniq.uz/yangiliklar/uzbekiston-iqlim-uzgarishi-tasiriga-kuproq-moyil-mamlakatlardan-mi>
7. Экология. Энциклопедический словарь. //Под. ред. проф. С.А.Боголюбова.-М.: Изд. Норма, 2001.-С.12-13.
8. Маркович Д.Ж. Социальная экология.-Москва, Просвещение, 1991.
9. Серов Г.П. Правовое регулирование экологической безопасности при осуществлении промышленной и иных видов растительности.-Москва, Изд. "Ос-89", 1998. - С.3.
10. Гейт Н.А. Экологическое право: курс лекций. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. - 320 с.
11. Обоснование предложений по совершенствованию законодательства в сфере обеспечения экологической безопасности населения и территории РФ: Отчет о НИР. Науч. рук. Ю.Е. Винокуров. –М.,1997. – С.49.
12. Code de l'environnement Republique de France. Version consolidée au 15 avril 2010. (Интернет сайты: www.imdr.eu/v2/extranet/cie-lettre32-envir.htm)
13. Code de l'Environnement Republique de Cote D'ivoire. Loi n° 96-766 du 3 octobre 1996.

14. The Swedish Environmental Code. A resume of the text of the Swedish Environmental Code
// www.sweden.gov.se
15. “Markaziy Osiyo davlatlari uchun “yashil” kun tartibi” dasturi.<https://parliament.gov.uz/uz/articles/876>
16. Turkiy davlatlar tashkiloti Samarqand sammiti doirasida barcha ishtirokchi mamlakatlarda daraxt ekish marosimi bo’ldi. <https://kun.uz/kr/news/2022/11/11/turkiy-tashkilot-sammiti-doirasida-barcha-ishtirokchi-mamlakatlarda> - daraxt-ekish-marosimi-boldi#!
17. “2022-2026 yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekiston taraqqiyot strategiyasi”.// Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022 y., 06/22/60/0082-son,
19. “2030 yilgacha bo’lgan davrda O’zbekiston Respublikasining Atrof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasi”.// Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 31.10.2019 y., 06/19/5863/3979-son
20. O’zbekiston Respublikasi suv xo’jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo’ljallangan konsepsiyasi.//Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 11.07.2020 y., 06/20/6024/1063-son
21. 2019-2030 yillar davrida O’zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o’tish strategiyasi.// Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 05.10.2019 y., 07/19/4477/3867-son
22. O’zbekiston Respublikasida o’rmon xo’jaligi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.// Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 07.10.2020 y., 07/20/4850/1358-son
23. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 24 sentabr, PQ-338-sonli “Chang bo’ronlariga qarshi kurashish va atmosfera havosi sifatini yaxshilash bo’yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to’g’risida”gi Qarori.// Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 25.09.2024 y., 07/24/338/0749-son

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).